

ἀναγνώτω. εὐρήσει γὰρ αὐτόν, ἔν' ἐν βραχεῖ τὸ πᾶν εἶπω, χρημάτων τε καὶ γαστρὸς καὶ παντοίων ἡδονῶν ἥττονα καὶ τῶν ἐν δυναστείαις εὐφυέστατον κόλακα καὶ Διονυσίου τοῦ Συρακουσίων τυράννου ἀνδράποδον αἰσχιστον καὶ πρὸς τούτοις ἐχθρὸν ἄσπονδον Πλάτωνος, ἐχθρὸν Ξενοφῶντος, πάντων ἀπλῶς τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν κατήγορον. ὁ φαύλων ἔργον ὁ ἀνθρώπων ἐστίν, οἱ τὰ ἴδια αἰσχη καὶ τὴν διαστροφήν τῶν ἡθῶν ἢ ἐπι-καλύπτειν ἢ παραμυθεῖσθαι βουλόμενοι ἀκόλαστον γλώτταν κατὰ τῶν ἀναιτίων κινουῦσι, κοινωνοὺς ἔχειν καὶ ἄλλους τῆς ἰδίας κακίας καὶ μοχθηρίας ἐπιδειῖξαι βουλόμενοι. πῶς οὖν ἂν τις τὸν νοῦν ὑγιαίνων τοιοῦτον αὐτὸν ὄντα ἄξιον κατὰ τοιοῦτου ἀνδρός παραδέξαιτο μάρτυρα; τίς οὐκ ἂν αὐτόν 10 ἐς κόρακας ἀποπέμψαι, ὃ κατὰ Πλάτωνος ἐγκλήματα πλάττει, αὐτοῦ δικαίως τῷ ὄντι καταψηφισάμενος; ἢ γε μὴν Διογένης οἶαν περὶ Πλάτωνος ἔχει δόξαν, δι' ἧλου τε τοῦ βιβλίου, ὃ καὶ περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς χρηστότητος τῶν ἡθῶν καὶ τρόπων αὐτοῦ καὶ σοφίας καὶ κοσμιότητος τῆς περὶ πάντων συνεγράψατο, διαρρήδην δηλοῖ καὶ οἷς ἐπιγράμμασι πεποιήκειν εἰς αὐτόν, 15 πάσης εὐφημίας οὐσί μεστοῖς. ὢν ἐν καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐλεγείον·

»Φαῖβος ἔφυσε βροτοῖς, Ἄσκληπιὸν ἠδὲ Πλάτωνα,

τὸν μὲν ἵνα ψυχὴν, τὸν δ' ἵνα σώμα σώοια.

οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν Σπευσίππου, τοῦ ἀδελφιδοῦ Πλάτωνος, βίον συγγράφων· »ἔμεινε, φησὶν, ἐπὶ τῶν αὐτῶν Πλάτωνι δογμάτων. οὐ μὴν τὸ ἦθος διέ- 20 μεινε τοιοῦτος. καὶ γὰρ ὀργίλος καὶ ἡδονῶν ἥττων ἦν.« εἰ οὖν ἐναντίως ἢ ὡς ὁ Πλάτων ἡδονῶν ἥττων γέγονε Σπεύσιππος, δῆλον ὡς καὶ κατὰ

V 190 Διογένην αὐτὸν κρείττων ἡδονῶν γέγονε Πλάτων καὶ σωφρόνως ἐβλίωσεν, ὃ καὶ ἄλλοι πολλοί, ἧ προειθέμεθα, τῶν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ θαυμασιθέντων αὐτῷ μαρτυροῦσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν διὰ πλείνων εἰρημένα ἀναγκαίως 25 τε ἡμῶς διὰ τε τὴν τοῦ κατηγοροῦ μανίαν καὶ τὴν τῶν ἀκουόντων, μάλιστα Λατίνων ἀγνοίαν τῶν περὶ τούτων Πλάτωνι εἰρημένων εἴρηται καὶ ἱκανῶς, ὡς οἶμαι, πρὸς λύσιν τῆς ἐκείνου βαττολογίας καὶ βαναυσίας ἔχει. τίς γὰρ μετὰ τοσούτους καὶ τοιοῦτους τῆς Πλάτωνος ἀγνείας καὶ σωφροσύνης μάρτυρας, τίς μετὰ πάντας Ἴλληνας αὐτὸν σεβομένους ὡς θεῖον, τίς μετὰ 30 τοὺς ἱεροὺς ἡμῶν διδασκάλους Ἴλληνας καὶ Λατίνους, τίς μετὰ Ἱερώνυμον, Λύγουστίνον, Θωμᾶν, τῆς ἱερᾶς ἡμῶν φιλοσοφίας καθηγεμόνας ταιαῦτα Πλάτωνι μαρτυροῦντας, τῷ καθάρματι τούτῳ καὶ βασκάνῳ καὶ μώμῳ καὶ τῆς φύσεως ἧλως ἐχθρῷ τὰς ἀκοὰς ἂν ὑφ᾽ ἑσσι ποτέ; δι' ὃ τούτοις μὲν τέλος ἐπιθετέον.

86

Κεφ. γ' Περὶ κοινογαμίας.

3, 1 Ἰτέον δὲ πρὸς τὰ ἄλλα αὐτοῦ ἐγκλήματα. τῶν γὰρ περὶ αἰσχροῦ ἔρωτος καὶ ἀκολασίας αὐτοῦ ἐγκλημάτων πολλοῖς καὶ καλοῖς λόγοις καὶ μαρτυρίαις τοῦτο μὲν τῶν ἱερῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, τοῦτο δ' ἄλλων ἐπὶ σοφίᾳ διαβεβημένων ἀνδρῶν καὶ ἔτι τοῖς αὐτοῦ Πλάτωνος ἐληλεγ- 41 μένων μηδὲν ἧλως κατὰ Πλάτωνος δύνασθαι, ἀλλὰ πάντα συκοφαντίαν εἶναι

tamen ne is quidem carere maledictis improborum hominum potuit, sed ipse quoque a comicis convitio affectus est. Quo in loco comicorum in eum convitia exponit et Aristippi Cyrenensis, quem modo nominavi, calumniam ex adolescentulorum familiaritate conceptam. Verum an iuste
 5 Aristippus haec de Platone scripserit et quanti verba eius facienda sint, argumentum ex vita eius et moribus accipi potest, de quibus idem Diogenes scribit. Licet enim, ut breviter omnia complectar, percipere eum hominem facile semper quaestui servivisse et ventri, voluptatibus omnibus obscoenis, tyrannorum assentationi deditum fuisse imprimisque Dionysii
 10 Syracusani mancipium existisse turpissimum. Ad haec inimicum Platonis, Xenophontis, omnium doctissimorum modestissimorumque virorum vituperatorem de gurgite suorum vitiorum emersisse. Fit enim, ut qui pessimis moribus sunt, facile linguam suam maledicam in viros probos exerceant, ne cum reprehenduntur a probis, propterea reprehendi videantur, quod
 15 sua culpa reprehensione digni fuerint. Quis igitur mente sanus homini tam improbo, scelerato et inimico fidem adhibeatur? Quis eum non detestetur et scelus, quod ab eo commissum est, fingi in Platonem arbitretur? Diogenes vero ipse quidnam de Platone senserit, quamquam de eo honeste loquatur libro toto, quem de eius moribus et disciplina edidit, dilucide
 20 ostendit, pulcherrimo etiam disticho virtutem eius commendat:

»Sol genuit terris Asclepion atque Platona,
 scilicet hic animam, corpus ut ille regat.«

Quin etiam de vita et moribus Speusippi, qui nepos Platonis fuerat scribens:
 »Servavit, inquit, Speusippus easdem Platonis opiniones, sed mores non
 25 eosdem servavit, quippe irae et voluptati indulisit.« Quodsi hic longe aliter, quam Plato fecerat, voluptati deditus fuit, quis non videt iudicio Diogenis Platonem sprete voluptate castissime vixisse? Quod latissime ceteri quoque nobiles scriptores testantur. Sed haec longius sane, quam Platonis optima apud omnes existimatio requireret, scripsimus furore adversari
 30 tracti, qui Platonis libros scelera probasse gloriabatur. Sic enim necesse fuit, quaedam huius philosophi loca interpretari, ut ab his legi possent, qui Graece Platonem legere nescirent.

Cap. III. De communi usu mulierum.

Nunc quoniam, quae de libidine Platonis obiiciebantur, multis optimis-
 35 que rationibus ac doctissimorum et sanctissimorum virorum testimonio

18 δ και V δν M και M om. | 24 η M om. | προσθέμεθα B¹ V προσθέμεθα M | 28/34 τις γὰρ — ποτέ; U^x in marg. B V M Z in textu | 37/40,34 ἴσον — λέγειν B¹ in marg. V M Z in textu, quo loco U B πρὸς δὲ τὴν καινογαμίαν φαμέν ὡς ὁ Σωκράτης | 37 δὲ B¹ M και V | κατηγορήματα B¹ M ἐγκλήματα V | 40 διαβεβημένων V διαβοηθέντων B M

17 Diog. Laert. III. 30. | 20 Diog. Laert. IV. 4.

σαφῆ, εἰς τὰ περὶ κοινογαμίας κατ' αὐτοῦ εἰρημένα μετὰ ταῦτα τρεπτέον τὸν λόγον καὶ ἐξεταστέον αὐτὸν καὶ τὰ δυνατὰ ὑπεραπολογητέον αὐτοῦ. ὅπου βούλομαι τοὺς ἐντευξομένους εἰδέναί, ὡς οὐχ οὕτως τούτου τοῦ πράγματος ὑπεραπολογούμεθα, ὡς ἂν οἰόμενοι βέλτιον τῶν ἄλλων κατὰ γε τοῦτο τὸ μέρος φρονοῦντα Πλάτωνα — σφόδρα γὰρ ἡμεῖς τοῦ οὕτω νομίζειν 5 διέχομεν ἄλλοις πεπεισμένοι βελτίοσι λόγοις καὶ τῷ κρατοῦντι τῆς ἐκκλησίας ἱερῶ θεσμῶ ἐπόμενοι ἐν πᾶσιν —, ἀλλ' ὡς εἰ τις πρὸς τοὺς τότε χρόνους ἀπίδοι, καθ' οὗς γενόμενος Πλάτων νόμους ἐτίθετο καὶ πολιτείαν καὶ τρόπον ζωῆς οικεῖα χρώμενος γνώμη διετίθετο, οὐ πάνυ τοι ἂν ἀπαδόντως νομίζοντες V 190^v οὕτως αὐτὸν διατάξασθαι, εἰ γὰρ ἢ τότε κρατοῦσα θρησκεία καὶ τὰ κατ' 10 ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἔθῃ πολιτειῶν συνεχώρει καὶ πλείους ἕκαστον ἄνδρα γαμετὰς ἀγαγέσθαι καὶ αὐτὴν ἡγμένην ἐξ ὁποιασοῦν προφάσεως ἀποπέμψασθαι καὶ ἄλλην ἀντ' αὐτῆς ἀγαγέσθαι, οὐδὲν ἀπεικὸς καὶ πλείοσι πλείους πρὸς παιδοποιίαν συνέρχασθαι. καὶ εἰ μὴ τῷ βελτίονι τῆς φύσεως ἐπόμενος λόγῳ, ᾧ ἡμεῖς πειθόμενοι βέλτιον ἢ οἱ τότε διάγομεν, μηδὲ τι 15 σωφρονέστερον ἢ σεμνότερον, ἀλλὰ τι τῇ κοινῇ τῶν τότε ἀνθρώπων χρήσει καὶ πολιτείας ῥᾶον καὶ προχειρότερον σκεψάμενος Πλάτων οὕτω περὶ τούτων νενομοθέτηκεν, οὐκ ἂν ἔρημος πάσης εὐλόγου αἰτίας καταψηφισθείη, εἰ γε μηδ' οἱ πείσαντες αὐτὸν λόγοι οὐδενὸς ἤττον ἐκείνων ἰσχύουσιν, οὗς οἱ κατὰ τοὺς αὐτοὺς αὐτῷ χρόνους καὶ τῆς αὐτῆς θρησκείας γενόμενοι ἢ 20 εἶπον ἢ διενοήσαντο, εἰ καὶ μετὰ ταῦτα ἡλικία βελτίων καὶ ἡ ἀληθῆς ἐπιγενομένη θρησκεία εἰς τὸ ἀκριβέστερόν τε καὶ ὀσιώτερον καὶ βέλτιον μετεποίησε πάντα. ὥσπερ γὰρ ὁ ὄλος τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς βίος πλείους περιέχει ἡλικίας, ὧν διάφορά εἰσιν ἔργα, — ἄλλα γὰρ παίδων, ἄλλα μαιρακίων, ἄλλα ἀνδρῶν, ἄλλα γερόντων ἐπιτηδεύματα — οὐδὲ κρίνομεν μαιράκιον 25 ἄριστον εἶναι τὸ τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς ἢ κείνου τοῦ γέροντος σπουδαιότερον ὄν, ἀλλὰ τὸ τῶν ἡλικίων καὶ ὁμοίων προέχον, οὕτω καὶ τοῦ συμπαρεκτεινομένου τῇ κοινῇ τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χρόνου ἐκεῖνο τὸ μέρος θεωρητέον τε καὶ ἐξεταστέον, ἐν ᾧ βεβίωκε Πλάτων, καὶ τί βέλτιον ἢ οἱ κατ' ἐκεῖνον γενόμενοι διενοήσατό τε καὶ διετάξατο σκεπτέον, οὐ τί οἱ θεῖοι ἀπόστολοι, 30 τί οἱ ἱεροὶ ἡμῶν διδάσκαλοι, τί οἱ τῇ ἱερᾷ πίστει ἠδρασμένοι καὶ τῇ εὐσεβείᾳ τετελειωμένοι ὡς ἂν ἤδη τῆς τελεωτέρας ἐπιγενομένης ἡλικίας ἐπιτάττουσι τε καὶ θεσμοθετοῦσι.

■ Φαμὲν τοίνυν, ὡς ὁ Σωκράτης εἶτε καὶ Πλάτων, εἰ οὕτω βούλοιο λέγειν, B 87 ἐν Πολιτείαις εἰδῶς καὶ αὐτὸς τὴν τοῦ πράγματος δυσχέριαν, μόλις μὲν 35 U 126 καὶ εὐλαβούμενος εἰρήκοι περὶ αὐτῆς, εἰπὼν δὲ καλοῖς τε καὶ πολλοῖς V 191 λόγοις καὶ τὸ ὠφέλιμον αὐτῆς, εἰ ποτε γένοιτο, καὶ τὸ δυνατόν, εἶτε καὶ χαλεπὸν μὲν, οὐκ ἀδύνατον δέ, κατασκευάσειεν, τὸ μὲν ὠφέλιμον δείξας ἐξομολογουμένης ταύτης παρὰ πᾶσιν ἐννοίας, τῆς μηδὲν μήτε ἀγαθὸν μεῖζον εἶναι πολιτείαν τοῦ ξυνδέοντος καὶ μίαν ποιούντος αὐτὴν μήτε κακὸν μεῖζον 40 τοῦ διασπώντος καὶ πολλὰς αὐτὴν ποιούντος ἀντὶ μιᾶς. τούτων δὲ τὸ μὲν ποιεῖν τὸ ἐμόν τε καὶ οὐκ ἐμόν κοινὸν ὄν ἐν αὐτῇ καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας οὕσας κοινὰς, τὰ δ' ἐναντία, εἰ ἄλλῳ ἄλλο τὸ ἐμόν καὶ ἄλλο τὸ οὐκ ἐμόν,

refutavi, venio ad eam partem, in qua de communi mulierum usu agitur, quam reprehendens adversarius argumento Aristotelis accinctus invadit. Verum hunc locum nemo a me ita defendi existimet, quasi recte prorsus hoc a Platone scriptum existimem. Absit enim hoc a nobis, ut qui
 5 rationem didicimus meliorem ritumque sanctae ecclesiae probavimus, cum Platone sentiamus. Sed ratione eius aetatis, qua Plato nulla religione astrictus mores et iura arbitrato suo statuebat, haud perperam eum ita sensisse existimo. Nam si professio et instituta illorum temporum patiebantur, ut vir unus plures haberet uxores et, quam quisque nollet, facile
 10 repudiare et pro libidine animi sui ducere aliam posset, si non rationem naturae perfectiorem sequebantur, quam nos postea secuti, vitam nobis melius instituisse iudicamus, si denique non, quid honestius aut sanctius civilis illorum hominum usus quaereret, sed quid aptius aut commodius foret ad naturae vulgaris voluptatem, attendebant, eatenus certe excusari
 15 posse Platonem arbitror, dum ratio, cur ita fecerit, aut plus aut non minus valeat quam eorum, quos eadem aetate eademque religione cum Platone vixisse indubitatum est, quamquam aetas deinde melior et vera religio omnia ad meliorem perfectioremque cultum reducere potuerit. Nam ut tota aetas eiusdem hominis plures continet partes, quarum officia
 20 diversa sunt, — alia enim pueritiae sunt, alia adolescentiae, alia constantis aetatis, alia senectutis — et adolescentem optimum iudicamus, non qui hoc aut illo seniore optimo praestantior fuerit, sed qui inter aequales suos iure debeat anteponi, sic aetatis hominum universae atque aevi communis partem accipi quandam oportet, qua Plato vixerit, et num melius quam ceteri
 25 suae aetatis homines senserit, decreverit, scripserit, attendendum, non autem, quid divi apostoli melius, quid sancti atque beati, quid in nostrae religionis professione edocti diiudicaverint atque probaverint.

Perdifficilem sane esse usum mulierum communem haud quaquam
 Plato ignoravit, qui et vix, ut de ea re scriberet, adductus est, et post-
 30 quam eius commoda declaravit, quove modo effici posset, quamquam summa cum difficultate ostendit, rursus ambigit et divinum potius quam humanum huius rei publicae statum esse fatetur. Sed quoniam inter omnes constat nihil vel melius in re publica esse, quam quod homines coniungit et unit, vel
 peius, quam quod distrahit et vario animo ac diversa voluntate multiplicat
 35 — alterum enim meum et non meum exitiosum illud in re publica peculiare summamque discordiam civium facit, alterum commune omnium commodum et summam concordiam parit; hanc autem coniunctionem et quasi unionem effici non posse Plato existimat, nisi una cum ceteris rebus uxores

4 τῶν ἄλλων V om. | 7 ἐν πᾶσιν ἐπόμενοι V | ἀπίδοι B² V ἐπίδοι M | 9 νομίζοι V νομίζοντες B² M | 10 τότε B² V πότε οἱ M | 17 σκεψάμενος B² V σκεψάμενοι M | 18 αἰτίας V ἀπολογίας M | 19 ἐκείνων V om. | 29 ἐκεῖνον M ἐκεῖνο V | 31 τί οἱ ἱεροὶ ἡμῶν διδάσκαλοι V om. | 39 ἐννοίας B V M εὐνοίας U | 40 πολιτεῖαν U πολιτεία B V M

39 cf. Plat. Pol. V, 462 a—c.

καὶ αὐτὸς, εἰ ἐπ' ἄλλοις ἄλλος, καὶ ἄλλος ἐπ' ἄλλοις ἡδέεται τε καὶ λυπεῖται, διασπᾶν τε καὶ διαλύειν αὐτῆς τὴν ἐνότητα. τὴν τοιαύτην μέντοι ξύνδεσιν μὴ ἂν δύνασθαι συμβαίνειν, εἰ μὴ οὐ τᾶλλα μόνον κτήματά τε καὶ χρήματα τοῖς πολίταις εἶη κοινά, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες καὶ τέκνα, ὡς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἡδεσθαι πάντας κάπλι τοῖς αὐτοῖς λυπεῖσθαι. καὶ ταῦτό αὐτοῖς εἶναι 5 ἐμὸν καὶ ταῦτό οὐκ ἐμὸν. ὥσπερ οὖν τινες ἐπιστάται πολιτειῶν οὐκ ἄδοξοι πλείους ἐνὶ ἀνδρὶ γαμετὰς ἀγαγέσθαι ἐνέδοσαν, οὕτω Πλάτων οὐκ ἀπεικὸς εἶναι ᾧήθη πλείοσι πλείους δυνηθῆναι ἂν συζευχθῆναι ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς πόλεως, ὑποτεθέντος οὕτω πεπαιδευμένους ἐκείνους εἶναι τοὺς ἀνδρας καὶ οὕτω πάσῃ κεκοσμημένους ἀρετῇ, ὡς πάντας οἴοντες ἕνα τὰ αὐτὰ φιλεῖν, τὰ αὐτὰ θέλειν 10 καὶ ἐπιτηδεύειν. ὃ εἰ καὶ μὴ πᾶσιν ἐστὶ ῥάδιον, ἀλλ' ὅπως ἂν ἀποβαίῃ δι' ἀσκήσεως ἀρετῆς, ἱκανῶς παραδέδωκε. δυνατόν γὰρ τοὺς τε οὕτως ἡγμένους ὁμόφρονάς τε καὶ ὁμογνώμονας γενομένους ἀλλήλοις, οὕτω ῥαδίως ἀλλήλοις τοὺς πολλοὺς ὡς ἂν ἕκαστον αὐτὸν ἑαυτῷ δύνασθαι συνάδειν.

3 Εἰ δ' Ἀριστοτέλης τούναντιον φησὶν ἐντεῦθεν ἐπεσθαι, ᾧ λόγῳ καὶ 15 ὁ κατήγορος ἐξ Ἀριστοτέλους δανεισάμενος κατὰ Πλάτωνος χρῆται, ὡς δὴ τῶν κοινῶν ἀμελουμένων καὶ τῆς ἀγάπης ἀποσβεννυμένης καὶ τοῖς πατράσι πρὸς υἱέων ὀφειλομένης αἰδοῦς ἀπολλυμένης, παραιτούμεθα μὲν Ἀριστοτέλη **V 191** ἄνδρα σοφώτατον, ἐγκρίνομεν δὲ τὸν ὑπὲρ τούτου λόγον τοῦ Πλάτωνος, μὴ οἴομεν ὅτι κατὰ τῆς Πλάτωνος θέσεως τὸν Ἀριστοτέλους λόγον ἰσχύειν. 20 τὰς γὰρ τοιαύτας ἐνστάσεις καὶ πρῶτος Πλάτων συνείδε καὶ τὰς λύσεις ἐξεῦρε καὶ τὰς θεραπείας διανοήσατο, τοιαύτην τροφήν τε καὶ ἀγωγήν καὶ παντοίαν παιδείαν ἐκ νέων εὐθύς τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις ἐπιτάξας, ἐξ ὧν ἂν ὥσπερ τις ἕκαστος ἑαυτῷ σύμπνους ἐστὶ καὶ ὁμόφωνος, οὕτω καὶ πάντες ἅμα τὰ αὐτὰ φρονοῖεν, τῶν αὐτῶν ὀρέγοιντο, κοινὰ πάντα ἡγοῖντο, ἐπὶ 25 τοῖς αὐτοῖς καὶ λυποῖντο καὶ χαίροιν. τοιούτων γὰρ αὐτῶν γενομένων πῶς ἂν τὰ κοινὰ καὶ δημόσια ἀμελοῖντο, πῶς ἢ περὶ αὐτὰ εἴτε κτήματα εἴτε παῖδας ἀγάπη ἀποσβεσθεῖη, τὰ κοινὰ πάντων ὡς ἴδια νομιζόντων καὶ τούτων ὡς ἰδίων ἐπιμελομένων, ὅμοιον ὡς ἂν εἴ τις εἴποι καὶ τὰ ἐνός τινος ἑκάστου ἀμελεῖσθαι, ὅτι πλείω μέρη καὶ μέλη ἐστὶν ἐν αὐτῷ, οἷς τὸ 30 ὅλον αὐτῷ σύγκειται σῶμα, κεφαλὴ λέγω, χεῖρες καὶ πόδες. ἀλλὰ δέδια, μὴ πᾶν ἢ τούναντιον καὶ ἢ πλείων τοῦ δέοντος τῶν ἰδίων φιλία ἑκάστων τοῖς κοινοῖς λυμαίνοιτο πράγμασιν, ὅθεν ἐπιτεταται πολλῶν πολλακίς καὶ μεγάλων πολιτειῶν φθορὰ παντελής. ἤνικα δηλαδὴ τῶν πολιτῶν ἕκαστος ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς υἱέσι τιμάς, πλοῦτον, ἀρχάς, δυναστείας προμνώμενος ἀμελεῖ τῆς 85 πατρίδος καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας καὶ σωτηρίας. οὕτως ἢ τῶν Ἀθηναίων εὐδόκιμος γενομένη διαλέλυται πολιτεία, οὕτως ἢ ἀρίστη ἀπώλετο τῶν Λακεδαιμονίων ἀρχή, οὕτως ἢ μεγίστη ἐκείνη καὶ οἰκουμένη βασιλεία Ῥωμαίων κατὰ μικρὸν ἠλαττώθη καὶ μέχρι τοσοῦτου κατηνέχθη, ὡς τοὺς πάλαι ποτὲ πάσης ἀρξάντας οἰκουμένης μόλις ἐλαχίστου μέρους τῆς Ἰταλίας 40 κρατεῖν. ἤκμαζεν ὡς ἀληθῶς ἢ πολιτεία Ῥωμαίων, ὅτε Ἰούνιος Βροῦτος ἐπ' ὠφελείᾳ κοινῇ τῆς πατρίδος θάνατον τῶν υἱέων ὡς ἀλλοτρῶν καὶ πολεμίων κατεψηφίσαστο, ὅτε Πούβλιος Δέκιος ἐπὶ πολέμου ἀπαλλαγῇ τῆς πατρίδος

etiam et filii sint communes — idcirco rem uxoriam communem esse voluit putavitque ita fore, ut cives omnes ex iisdem rebus voluptatem maeroremque perciperent idemque omnium esset vel proprium vel alienum unoque animo omnes omnia agerent et cogitarent. Itaque sicut alii quidam non ignobiles rei publicae auctores uni viro plures uxores concedendas esse duxerunt, sic Plato pluribus plures dari posse sine errore existimavit, modo plures illi viri ita eruditione virtuteque instituti essent, ut omnes quasi unus eadem bona et vellent et, quem ad modum ipse docuit, exercerent. Virtus enim, etsi non sine difficultate, efficere tamen potest, ut plures homines idem sentiant, idem velint, idem nolint, ita denique vivant, ut, qui plures sunt, quasi unus secum vivere consentiens, constans, placidus videatur.

Contra hoc Aristoteles arguit, cuius argumentis quasi telis armatus adversarius in aciem descendit. »Negotia, inquit, publica, necesse erit, neglegantur, caritas et amor extinguatur, tollatur officium, quod a filiis parentibus debetur.« Sed quod cum bona venia Aristotelis dictum sit, nihil contra dicta Platonis ratio haec momenti habet. Plato enim et cogitavit hoc et dissolvit, priusquam usum mulierum communem statueret. Praecepit enim cives virtute, doctrina, litteris ita educari, institui, erudiri, ornari oportere, ut quasi homo unus sibi constans, consentiens, aptus virtutis beneficio esse videretur, sicque civitas universa sibi constaret, sibi consentiret, idem vellet, idem nollet, iisdem rebus gauderet, iisdem maereret. Quo posito: »Quid est, inquit, quod negotia publica neglegantur, quando plures cives perinde quasi unus rem suam, hoc est communem, tuetur et curat?« Quod non secus esset, quam si quis rem hominis unius negligi propterea existimaret, quia plura sunt membra, ex quibus constat, ut caput, pectus, venter, crura ceteraque huiusmodi. At videat, qui ita sentit, ne contra prorsus contingat et, dum suam quisque rem agit et curat, tanto proprii commodi desiderio teneatur, ut contemnat publica ac pro nihilo habeat. Unde fit saepenumero, ut amplissimarum urbium status debilitetur, infringatur, ever- tatur, dum cives singuli student vel sibi vel liberis suis honores, opes, dignitates acquirere, augere, servare, non patriae saluti, non publico commodo, non communi felicitati consulere. Sic praeclarus Atheniensium status periit, sic Lacedaemoniorum admiranda res publica eversa est, sic summum illud stupendumque Romanorum imperium ita paulatim corrui, ut, qui olim universi orbis habenas tenebant, vix nunc exiguo Italiae angulo videantur

2/8 τὴν τοιαύτην — συμβάλειν U^x in marg. B V M Z in textu, quo loco V ταῦτα δὲ οὐκ ἂν συμβάλει, | 6/14 ὥσπερ — συνάδειν U om. B² in marg. V M Z in textu 9 ὑποτεθέντας V | 11 εἰ M om. | ἀποβαλεῖ B² V ἀποβαίνει M | 18 ῥαδίως B² V ῥαδίους M 20/500,33 μὴ οἰόμενοι — λέγοντα B² in marg. V M Z in textu, quo loca U B καὶ Ἰζανὴν τῶν γε τοιοῦτων ἐνστάσεων φυλακὴν τε καὶ ἀπικρυγὴν αὐτὸν ἠγγύμεθα δεῖν λέγοντος ἐκ νέων εὐθύς, | 20 Πλάτωνος B² V Πλάτων M | 21 συνεῖθε B² M σύνοιδε V | λύσεις B² V δύσεις M | 27 ἀμελοῖντο B² V εὐμελοῖντο M 32 πλείων B² M πλέον V | 36 ἀμελεῖ B² V ἀμελείαν M | 41 ὡς B² V] M om. | ὅτε B² M ἤνικα V | 42 κοινῇ V om. | 43 Πούβλιος] Πούβλιος codd. | ἀπαλλαγῇ B² V ἀποκραγῇ M

V 192 οὐκ ὤκνησεν ἔσχατον ὑπεισδῦναι θανάτου κίνδυνον, ὅτε Δέκιος ἄλλος ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων πολιτῶν σωτηρίας αὐτῷ ἵππῳ καὶ ὄπλοις εἰς τὸ γῆς γάσμα ἑαυτὸν ἔρριψεν. ἐλαττοῦσθαι καὶ ἀνατρέπεσθαι ἤρξατο, ὅτε Γαῖος Καῖσαρ περὶ πλείονος τῶν κοινῶν τὰ ἴδια ποιησάμενος τῆς βασιλείας Ῥωμαίων αὐτός τε ἐπέβη καὶ Ὀκταοῦιον τὸν ἀδελφιδοῦν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς 5 διάδοχον καταλέλοιπε. παρήμι τὰ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων παραγαγεῖν παραδείγματα, μήποτε τισιν ἀηδέστερος γένωμαι. τοῦτο μέντοι διῆσχυρισαίμην ἂν, ὡς οὐδέποτε οὐ πόλις, οὐ πολιτεία οὐδεμία οὔτ' ἐφ' ἡμῶν οὔτ' ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ὅλως ἀνατέτραπται ἢ διὰ τὸ τοὺς πολίτας περὶ πλείονος τῶν κοινῶν τὰ ἴδια τίθεσθαι καὶ τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι, ἐκείνων δὲ καὶ 10 μάλα ὀλιγωρεῖν. οὐκ οἶδα οὖν, τίνος ἕνεκα τὴν κοινὴν τῶν ὑπαρχόντων χρήσιν οὔτω τινὲς ἀπαναίνονται, ὡς μηδ' ἀνέχεσθαι Πλάτωνος ἀκούειν εἰσηγουμένου τε αὐτὴν καὶ προτρέποντος. ἀπολουμένην τε ἂν οἶονται τὴν πολιτείαν, εἰ μὴ ἐκάστοτε ἀλλήλοις οἱ πολῖται μάχονται περὶ τοῦ ἐμοῦ τε καὶ μὴ ἐμοῦ, εἰ μὴ λωποδυταί, τοιχωρυχαί, ἀρπαγαί, κλοπαὶ γίνονται, εἰ 15 μὴ στάσεων καὶ διαφορῶν εἴη πλήρης. τούτων γὰρ πάντων καὶ πλείονων ἔτι κακὸν αἴτιον ἢ τῶν κοινῶν ἀμέλεια, ἢ ἀμετρος περὶ τὰ ἴδια σχολὴ καὶ μελέτη, ἢ ἄνθρωποι κατεχόμενοι εἰς τοσαύτας πολιτείας καὶ πόλεις ἐκάστην διαιροῦσι πόλιν, ὅσοι εἰσὶν αὐτοὶ ἀριθμῷ, οἱ ὀθνεῖα μὲν πιεζόμενοι πολέμῳ ἀναγκαζόμενοι συμφωνοῦσι, τῶν δὲ τοιούτων ἀπαλλαγέντες πολέμων κατ' 20 ἀλλήλων χωροῦσι καὶ μέχρι τόσου στασιάζοντες διαρκοῦσι, ἕως ἂν πάντῃ πᾶσαν διαφθείροιν τὴν αὐτῶν πολιτείαν. διὰ τί γὰρ ὁ δέ τις τοῦ δέ τινος πολίτου υἱὸς ἑτέρου πολίτου υἱὸν οὐ μᾶλλον ἐχθρὸν ἢ ἀδελφὸν ἢ καὶ φίλον ἑαυτῷ νομίσειεν, εἰ οὕτως ὑπὸ τῶν νόμων καὶ τῶν κρατούντων ἐθῶν εἴη πεπεισμένος, ὡς ἢ φύσις οὐκ ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ τῇ κείνων ἐπιμελείᾳ. 25

V 192^v ἀλλ' ἐν τῇ τῶν ἰδίων κτήσει καὶ σωτηρίᾳ συνίσταται, συνέχοιτο, φυλάττοιτο καὶ αὔξειτο;

* Ἐπεὶ δὲ οὐχ ὁ συκοφάντης οὗτος μόνος, ἀλλὰ καὶ Ἀριστοτέλης Πλάτωνι τοῦτό γε τὸ μέρος ἀντιλέγει, ὡς μὲν τὰς Ἀριστοτέλους ἐνστάσεις καὶ Πλάτων διενοήσατο πρῶτος καὶ τὰς λύσεις ἐξεῦρε, τί τε αὐτὸν κεκίνηκεν 80 οὕτω θέσθαι τὰ περὶ κοινογαμίας, ἤδη εἰρήκαμεν, τί δὲ τὸν Ἀριστοτέλην εἰς τούναντιον, ὁ κατήγορος εἰπάτω. ἐγὼ μέντοι, τί Πλάτων, τί Ἀριστοτέλης περὶ τούτων καὶ διὰ τί οὕτως εἰρήκεσαν ἀναλογιζόμενος, εὐρίσκω διάφορα μὲν, οὐκ ἐναντία δὲ εἶναι τὰ ὑπ' αὐτῶν εἰρημένα. ἐκάτερος γὰρ αὐτῶν ἐνώσει τὴν πόλιν προὔθετο καὶ ὡς οἶόν τε μάλιστα μίαν ποιῆσαι 85 ἀλλὰ Πλάτων μὲν μᾶλλον τε καὶ ἐν ἅπασιν, Ἀριστοτέλης δὲ ἤττον καὶ ἐν τισιν. συμβαίνει μέντοι, ἢ ἤττον ἢ πόλις ἦνεται, ταύτη καὶ πλείους ζημίας ἐγγίνεσθαι. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐνωσις καὶ συμφωνία τῶν πολιτῶν καὶ ἡ τῶν ὄντων κοινότης ὠφελείας ἀρχὴ καὶ αἰτία, οὕτως ἡ διαίρεσις καὶ ἡ τοῦ ἰδίου φιλία γεννᾷ βλάβην. ἔστι μέντοι τοῦτο τὸ μέρος ταῖς αἰσθήσεσιν οἰ- 40 κειότερον καὶ μᾶλλον συμβαῖνον, ὃ καὶ Ἀριστοτέλης, οἷα δὲ φυσικὸς φιλόσοφος, δοκιμάζει καὶ εἶωθε μᾶλλον ἐγκρίνειν. Πλάτων δὲ τὸ ἀνάπαλιν τὸ κοινὸν ἀφορᾷ καὶ τῷ νῷ βελτίονι ἢ κατὰ αἰσθησιν ἐν ἀνθρώπῳ δυνάμει πειθόμενος

imperare. Florebat profecto Romana res publica cum Iunius Brutus filios suos studio publici commodi non secus quam alienos atque hostes morte multavit, cum P. Decius se pro re publica devovit, cum alter Decius ad voluntariam mortem cursu equi pro eiusdem rei publicae salute pro-

5 lapsus est. At everti iam coepit, cum C. Caesar rerum suarum avidus regem se facere Urbis Romae et Octavio nepoti Romanum imperium relinquere cogitavit. Omitto exempla nostrae aetatis, ne cui forte molestus sim. Equidem nullam civitatem vel praeis illis temporibus vel nostra aetate eversam alia causa fuisse arbitror, quam quod cives relicta publicarum

10 rerum cura propriis negotiis nimis indulserint. Verumtamen usum communem rerum omnium ita nonnulli aspernantur, ut Platonem audiendum esse non putent perituramque eam rem publicam credant, ubi cotidianas controversias rerum privatarum, furta, rapinas, mendacia, extorsiones, minas, violentiam, seditiones ceteraque huiusmodi esse non senserint. Nam quae alia causa

15 horum omnium malorum censenda est, nisi quod proprii cupiditate distractae familiae tot sibi urbes oppidaque constituunt, quot ipsae numero sunt? Quae quamdiu cum exteris pugnant, coguntur necessitate quadam vitam agere concordem; ubi vero ab externis bellis requieverint, saeviunt ipsae inter sese et tandiu conflictantur, donec cruentis seditionibus et ad ex-

20 tremum etiam civilibus bellis patriam perdant. Quo enim modo filius Marci fratrem sibi Lucii filium non hostem potius arbitretur, quando sic ei persuasum est naturam in propriis potius quam in communibus esse considerandam, colendam et observandam?

Quamquam non solus adversarius — fatendum est enim — rem hanc 4

25 adversus Platonem defendit. Iam enim Aristotelem quoque huc profectum esse confessus sum. Sed quoniam Platonem ea, quae ab Aristotele obii-
ciuntur, et animadvertisse et dissolvisse video, quae eum ad haec ratio moverit, et intellegere me arbitror et iam clare exposui. Quid vero Ari-
stotelem in contrariam sententiam traxerit, deberet adversarius explicare.

80 Ego vero cum mecum, quid uterque philosophus dicat, contemplan, non contrarium mihi omnino dici ab Aristotele videtur, sed quod Plato intensius dicit, id remissius ab Aristotele decerni. Uterque enim unire civitatem voluit, sed alter magis, alter minus id facit. Verum quo minus fit, eo plura evenire incommoda necesse est. Principium namque et causa commodi

85 unio est et civium communitas, incommodi vero divisio et proprietas. Facilius tamen, id est et sensui nostro propinquius, quod quidem sectari Aristoteles solet, idque physici officium esse arbitratur. Plato contra commune respicit. Partem enim hominis, quae sensu nobilior est, mentem videlicet

2 τῆς B² V] M om. | 3 ἤρξατο M om. | 6 ἀδελφίδους M | 12 ἀπανάγονται B² V ἀποβαίνονται M | 14 ἐκάστοτε B² V M ἐκάστῳ τε Z | 15 κλοπαί om. M | 18 ἄνθρωποι om. M | 19 διαιροῦσι V M δυσκαιροῦσιν Z] B²? | 21 ἕως V M ἴσως Z] B²? | 24 ἑαυτῶ V M ἑαυτῶν Z] B²? | ὑπὸ B² V M ἀπὸ Z | 26 ἰδέων B² V ἰδέων M | 42 ἐγκρίνειν V ἐγκρίνει M

κοινὰ πάντα ἀνθρώποις, εἰ οἶόν τε, βούλεται εἶναι, οὐ πάνυ τοι μὲν ῥάδια κατορθοῦσθαι, νῶ δὲ καὶ τοῖς νοητοῖς μᾶλλον συμβαίνοντα. ἡ μὲν οὖν Ἀριστοτέλους γνώμη αἰσθήσει καὶ τοῖς αἰσθητοῖς, ἡ δὲ Πλάτωνος νῶ καὶ τοῖς νοητοῖς ἐστὶν οἰκειότερα.

- 8 Ἔστων δὲ ταῦτα Πλάτωνος, οὐκ ἐμοὶ λόγοι, ἐπιμελήσονται οὖν πάντες 8
 ἅμα πολῖται ὡς εἰς ἀνὴρ τῶν κοινῶν πραγμάτων καὶ φιλήσουσι τὰ δημόσια οὐδὲν ἤττον, ἵνα μὴ μᾶλλον εἶπω, ἢ ἕκαστοι φιλεῖν εἰώθασιν τὰ ἑαυτῶν. τοῖς γὰρ ἀρετῇ καὶ χρηστότητι τρόπων ἀλλήλοις συμβαίνουσι μεγίστη τις ἀγάπη καὶ φιλία τῶ ὄντι ἐγγίγνεται καὶ ἀδιάλυτος κοινωνία καὶ ἔνωσις, οἷς ἔπεται τὰ αὐτὰ θέλειν, τὰ αὐτὰ πράττειν, τῶν αὐτῶν ὑρέγεσθαι, τὰ 10 αὐτὰ ἀποστρέφεσθαι, τὸν Βροῦτον Ῥωμαῖον πολίτην, οὐ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, πελέκει τοὺς υἱοὺς ἀποτυμπανίσαι ἀνέγνωμεν ὑπὲρ τῆς τοῦ κοινοῦ σωτηρίας καὶ τῆς φυλακῆς τῆς πατρίδος. οὕτω γὰρ ἦν ἀρετῇ τοῖς ἄλλοις V 193 πολῖταις ἠνωμένος, ὡς τὸ κοινὸν μᾶλλον ἢ τὸ ἴδιον προσήκειν ἑαυτῶ οἷεσθαι κάκεινου μᾶλλον δεῖν ἐπιμελεῖσθαι. γίνεται γὰρ ἴδιον τὸ ἀλλότριον, εἰ δὲ 15 σὺ ἴδιον οἶει, τοῖς ἑτέρων ἰδίοις συνηνωμένον εἰς κοινὴν ἅπασιν προτεθεῖη χρῆσιν. ἐφίλει μὲν οὖν ἐκεῖνος τοὺς ἑαυτοῦ υἱέας ὡς κοινούς ὄντας ὅλη τῇ πόλει υἱούς καὶ τοῦτο, μέχρι οὐ τοῖς ἄλλοις τῆς πόλεως μέρεσιν ἐπ' ὠφελείᾳ κοινῇ ἠνωμένοι τὸ ὅλον ἀπετέλουν. τοῦτο γὰρ κοινοῦ πατρός ἐστὶν ἴδιον. ἐπεὶ δ' αὐτοὺς ἔγνω διὰ τὴν ἰδίαν μοχθηρίαν βλαβερούς ὄντας τῶ κοινῶ 20 συμφέροντι, οὐκέτι αὐτοὺς ἰδίους, ἀλλ' ἀλλοτρίους ἐνόμισε καὶ οἶον μέλος νοσοῦν, μᾶλλον δὲ σεσημμένον τε καὶ ἀνίατον τοῦ ὅλου σώματος ἀποτιμητέον ἔκριεν εἶναι. οὐ τοίνυν ἀποσβέννυται ἡ ἀγάπη, ἀλλὰ συντηρεῖται μᾶλλον ἐν τῶ κοινῶ, πρὸς δὲ δεῖ πάντας ἀφορᾶν τοὺς πολίτας. ἡ τε αἰδώς καὶ εὐλάβεια τῶν νεωτέρων πρὸς τοὺς τῇ ἡλικίᾳ προέχοντας καὶ ὅλως τοὺς 25 πατέρας οὕτω φυλάττεσθαι δύναται, ὥσπερ καὶ ἡ ἐνός τινος υἱοῦ καλῶς ἠγμένου καὶ παιδείας τυχόντος ὁρῆθῃς πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα τηρεῖται. ὡς γὰρ ἕκαστοι νῦν ἕκάστους, υἱεῖς τοὺς πατέρας αἰδοῦνται τε καὶ σέβονται, οὕτω τότε ἅπαντες πάντας καὶ ἐτίμων ἂν καὶ ἐσέβοντο, »ἐξ ἀπαλῶν, δ λέγεται, ὀνύχων« οὕτω δεδιδασμένοι τε καὶ εἰθισμένοι πάντας τοὺς ἡλικίᾳ 30 προέχοντας σέβειν, πάντας τιμᾶν. ἱκανὴν γὰρ δὴ καὶ ταύτην φυλακὴν τε καὶ ἀποφυγὴν τῶν τοιούτων τε καὶ ὁμοίων ἐνστάσεων ἐξευρηκέναι τὸν Πλά- U 126^v τωνα, δεῖν εὐθύς ἐκ νέων λέγοντα περὶ τὰ τῶν παίδων τε καὶ πατέρων ὄντα καὶ τῶν ἄλλων ξυγγενῶν ταύτας καὶ οὐκ ἄλλας φήμας ἐξ ἀπάντων τῶν πολιτῶν ὑμνεῖσθαι, τὰς τοὺς μὲν πατέρας πρὸς κηδεμονίαν, τοὺς δὲ παῖδας 35 πρὸς αἰδῶ καὶ ὑπακοὴν τῶν γονέων παρακαλοῦσας, ἐπάδειν τε αὐτοῖς, ὡς οὔτε πρὸς θεῶν οὔτε πρὸς ἀνθρώπων ἀμεινον αὐτοῖς ἔποιτο οὔτε ὅσια οὔτε δίκαια πράττειεν ἂν, εἰ ἄλλα πράττειεν ἢ ταῦτα, μέγιστα δὲ τὸ ἐκ νέου ἔθος δύνασθαι, καὶ Ἀριστοτέλης αὐτὸς μαρτυρεῖ Πλάτωνι ἐν Ἠθικοῖς, τοὺς νό- V 193^v μους λέγων διὰ τὸ ἔθος καὶ περὶ τὰ μυθικὰ ἡμᾶς πείθειν, τὸ μὲν οὖν ὠφέ- 40 λημον ἔκ τε τούτων παρίστησι καὶ τὸ πᾶσαν στάσιν, δίκας τε καὶ ἐγκλήματα B 87^v τῆς τοιαύτης πολιτείας ἀπειῖναι, κολακείας τε καὶ ἀπορίας καὶ ἀλγηδόνος ἀπά- σης ἀπηλλάχθαι καὶ ἐν πολέμοις ἀμάχους τοὺς γε τοιούτους εἶναι πολίτας.

atque intellegentiam sequitur, ob idque difficiliora semper aggreditur, sed quae menti et intellegentiae magis conveniant. Aristotelis itaque sententia sensui, Platonis intellegentiae propinquior est.

Haec tamquam a Platone dicta velim. Curabunt igitur universi cives 5
5 tamquam unus rem communem et amabunt non minus, ne dicam magis, quam singuli suam amare solent. Plurimum enim amoris et caritatis in iis est, qui optimis moribus copulati vitam agunt et virtutis necessitudine devincti unanimes idem amant idemque oderunt. Brutum Romanum civem, quem supra memoravi, securi filios percussisse legimus, ne quid sui erga 10
10 rem publicam officii praeteriret, sed pietatem, quam patriae debebat, pietati, qua liberos prosequeretur, anteferebat. Erat enim virtute cum ceteris civibus ita devinctus, ut suum id esse putaret, quod commune, non proprium haberetur, et rem communem magis quam propriam diligeret atque curaret. Aliena enim res sic propria fit, si, quod proprium dicimus, iunctum cum 15
15 ceteris propriis venerit in proprietatem universi. Ergo amabat ille suos filios tamquam partem prolis communis suae civitatis, quamdiu commode cum reliquis partibus iuncti totum conficiebant, quod patris universi proprium erat. At ubi incommode propter eorum pravitatem coniungi perspexit, illico non suam rem, sed alienam esse duxit et quasi putridum et 20
20 incurabile membrum ex toto corpore amputandum abiiciendumque putavit. Non igitur exstinguitur amor, immo diligentius servatur in universum, quod universorum civium obiectum est. Reverentia autem et officium minorum erga natu maiores ita servatur, sicut unius filii optime instituti erga parentem. Ut enim singuli filii singulos patres nunc observant, sic 25
25 tunc universi universos observarent et colerent, et universos singuli, quando ita ab ipsis incunabulis instituti essent, ut omnibus natu maioribus tamquam patri obtemperarent, omnes colerent, omnes omni officii et venerationis genere prosequerentur. Commodius itaque futurum Plato existimavit, si proprium, ex quo contentiones, crimina, controversiae, seditiones, 30
30 civilia bella oriri solent, omnino tolleretur et usus rei uxoriae, qui propriae possessionis praecipua causa est, communis fieret.

I εἰ οἷόν τε V om | ἢ ἔστων B² M ἔστιν Z | πάντες B² M παῖδες V | 9) καὶ φίλα U B] V om. | ἀδιάλυτος B² M ἀδιαρρετος Z | 12 τοῦ κοινοῦ B¹ M κοινῆς V | 14 ἡνωμένως M Z] B²? | 15 εἰ B² V M εἰς Z | 16 ἅπανσι B² V Z ἅσματος M | 17 υἱέας V υἱεῖς M | 28 ἐκάστους B² M ἐκάστας V | 29 σέβοντο M | 41 τὸ *scripsi* τῶ U τοῦ U^x B

29 cf. Anthol. Palat. 5, 129. Plut. De Educ. Lib. 5. Automed. Ep. 3, 2. Hor. Carm. III. 6, 24. | 39 cf. Arist. Eth. Nik. ε' 1. 1129.